

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Evropski investicijski banki: Vlaganje v pametno, inovativno in trajnostno industrijo – Prenovljena strategija EU za industrijsko politiko

(COM(2017) 479 final)

(2018/C 227/10)

Poročevalec: **Bojidar DANEV**

Soporočevalka: **Monika SITAROVÁ HRUŠECKÁ**

Posvetovanje Evropske komisije	9. 10. 2017
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	posvetovalna komisija za spremembe v industriji (CCMI)
Datum sprejetja mnenja komisije CCMI	23. 1. 2018
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	15. 2. 2018
Plenarno zasedanje št.	532
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	166/1/2

1. Sklepi in priporočila

EESO odobrava sporočilo o pametni, inovativni in trajnostni industriji ter izbrani pristop, ki daje večjo vlogo ljudem in podjetjem. Vendar pa:

- je treba zagotoviti dolgoročnost in predvidljivost politike. Komisija bi zato morala sedanjo politiko oziroma sklop politik preoblikovati v usklajeno, dolgoročno strategijo,
- se EESO obrača tudi na Svet, saj so za večino vprašanj industrijske politike pristojne države članice, ki morajo biti torej predane usklajenemu delovanju. Nobena država članica se sama ni sposobna spoprijeti z globalnimi izzivi, s katerimi se sooča industrija,
- bi bili lahko skupni cilji in skupni okvir industrijske politike v središču prihodnosti Evrope. Upravljanje na ravni EU na tem področju se mora izboljšati, da bo prinašalo rezultate,
- je ukrepanje nujno potrebno, saj so izzivi digitalne tehnologije, razogljčenja in svetovnih političnih sprememb brez primere in nepredvidljivi.

V zvezi s sporočilom EESO ugotavlja, da:

1.1 se je Komisija odločila vključiti ukrepe na več področjih politike, da bi se izoblikovali ugodni pogoji za konkurenčnost in razvoj industrije, v skladu s stališči, ki jih EESO predlaga že vrsto let;

1.2 preobrazba, ki spremlja digitalno dobo, prinaša neugodne presečne posledice za vsa podjetja in družbo;

1.3 so podjetja postavljeni pred doslej nepredstavljen izziv, da morajo nove tehnologije čim prej pretvoriti v inovacije in uspehe na čedalje bolj konkurenčnih trgih. Osrednje mesto v globalni vrednostni verigi je za mnoge še kako pomembno;

1.4 so glavni dejavnik sprememb ljudje. Politike trga dela je treba prilagoditi spreminjajočim se razmeram. Pravična preobrazba pomeni zagotavljanje podpore ljudem in regijam, ki se spopadajo s strukturnimi spremembami;

1.5 sta izobraževanje in usposabljanje nujna vzvoda in gibalni industrijske preobrazbe. Vsi delavci potrebujejo več znanja in spretnosti, zlasti digitalnih, in mnogi med njimi bodo morali poiskati nov poklic;

1.6 izpolnjevanje okoljskih, podnebnih in drugih ciljev trajnostnega razvoja prinaša občutne spremembe v gospodarstvu kot celoti. Pojavljajo se nove poslovne priložnosti, hkrati pa so za prehod na industrijsko proizvodnjo brez izpustov CO₂ potrebne velikanske naložbe v popolnoma nove brezogljicne tehnologije in veliko več čiste električne energije po konkurenčnih cenah;

1.7 je naložb v evropsko industrijo sicer malo, kažejo pa se znaki preobrata. V vsakem primeru vlagatelje privabljajo le primerni splošni pogoji za industrijo;

1.8 je dostop do svetovnih trgov za industrijo ključnega pomena, zato je treba izpolniti mrežo trgovinskih sporazumov po načelu poštene trgovine.

EESO priporoča, naj:

1.9 se za splošni cilj ukrepov EU določi izpopolnitev dobro delujočega svežnja horizontalnih politik in predvidljivega pravnega okvira, da se spodbudijo inovacije, podprejo naložbe in industriji pomaga najti odgovore na družbene izzive. To mora prinesiti merljive pozitivne učinke na rast in zaposlovanje, čim manjše upravno breme in široke koristi za družbo kot celoto;

1.10 se sprejmejo vsi ukrepi za dokončanje enotnega trga, s poudarkom na izvajanju v državah članicah. Skrbno spremljanje izvajanja politike konkurence, ki je potrebno za spodbujanje inovacij in poštenih praks, ne bi smelo ovirati rasti podjetij v EU;

1.11 se nemudoma uresniči strategija za digitalni trg, ki jo bo spremljala usmerjena politika zaposlovanja;

1.12 se sprejme odprt in realističen pristop do novih, prelomnih tehnologij in poslovnih modelov, predvsem da bi družbi in podjetjem v njej omogočili, da izkoristijo nove možnosti;

1.13 se obnovi in okrepi socialni dialog in dialog s civilno družbo na vseh ravneh za spodbujanje sprememb, obvladovanje socialnih problemov in preprečevanje konfliktov;

1.14 se uvede prožen prehod med delom in izobraževanjem, kot so vajeništva in učenje na delovnem mestu. V številnih državah članicah bi bilo treba bolj ceniti poklicno usposabljanje;

1.15 se vodilno mesto v nizkoogljicnem in krožnem gospodarstvu izkoristi v prid naših gospodarstev. Politike bi morale podpirati razvoj inovativnih novih podjetij ter drago preoblikovanje energetske intenzivne proizvodnje, da se prepreči selitev naložb in virov CO₂;

1.16 se preučijo ovire, ki preprečujejo, da bi se veliki presežki zasebnih prihrankov usmerili v naložbe v industrijo in infrastrukturo;

1.17 se podpora EU usmeri predvsem v spodbujanje inovacij, povečanje sredstev za mala in srednja podjetja, pomoč regijam v težavah in krepitev vloge državljanov. Pomembno merilo bi moral biti učinek finančnega vzvoda na zasebno financiranje;

1.18 se v prihodnjem finančnem okviru zagotovijo dodatna sredstva za politiko raziskav in razvoja ter inovacijsko politiko. Ti dve politiki bi morali biti bolj usmerjeni v uvajanje novih tehnologij, širitev in uspeh na trgu in ne bi smeli izključevati podjetij ne glede na njihovo velikost;

1.19 bodo iz uradnih statističnih podatkov bolj razvidne spremenjene značilnosti gospodarstva, kot so zabrisane meje med sektorji in nove oblike gospodarskih dejavnosti. Potreben je skupen način za izračun dodane vrednosti industrije in storitev;

1.20 se poleg cilja 20 % DDV še naprej odkrito razpravlja o najpomembnejših ciljnih in kazalnikih industrijske politike tako na makroekonomski ravni kot bolj ločeno;

1.21 se izboljša upravljanje za vključevanjem politik in zagotovitev skladnosti, bodisi z močnejšim Svetom za konkurenčnost bodisi kako drugače;

1.22 se spodbuja vsakoletni dan industrije in industrijsko okroglo mizo na visoki ravni, saj povečujeta sprejemanje strategije med deležniki. Dialog z industrijo pa ne bi smel biti omejen zgolj na to.

2. Uvod

2.1 Industrija je os evropskega gospodarstva. Zagotavlja 24 % delovnih mest v EU – 32 milijonov neposredno in 21 milijonov posredno, zlasti v storitvenih dejavnostih. To so razmeroma dobro plačana delovna mesta, tako za visoko- kot nižjekvalificirane delavce. Industrijski izdelki obsegajo 75 % izvoza, industrijska rast pa vpliva na vsa področja gospodarstva. Industrija je hkrati zibelka inovacij v vseh panogah in prinaša tudi rešitve za veliko družbenih problemov. Vendar pa so bistvo dodane vrednosti v naših gospodarstvih vse večje povezave med proizvodnimi in storitvenimi dejavnostmi ter povezovanje znotraj vrednostnih verig.

2.2 Po dolgih letih upadanja se zdaj zdi, da so industrijska proizvodnja, izvoz in zaposlovanje v Evropi na poti okrevanja. To okrevanje pa še vedno ni popolno in **konkurenčnost** evropske industrije šepa. Pogosto se srečujemo z razmeroma visokimi davki in cenami energije, nezadostnimi naložbami, tako realnimi in neopredmetenimi, počasno rastjo produktivnosti, inovacijskimi vrzeli v primerjavi s tekmeci, pomanjkanjem znanj in spretnosti ter šibkim domačim povpraševanjem.

2.3 **Splošni trendi**, ki vplivajo na industrijo, so zlasti:

- tehnološka revolucija, vse razsežnosti digitalizacije pa tudi nanotehnologija, novi materiali, tehnologije, ki temeljijo na bioznanosti, itd.,
- vse večje okoljske zahteve, vključno z blažitvijo podnebnih sprememb,
- razmah višjega življenjskega standarda, staranje prebivalstva in urbanizacija,
- globalizacija, odprti trgi in proizvodne vrednostne verige ter hkrati agresivno državno podjetništvo in protekcionizem.

Ti prepoznavni trendi ponujajo velike priložnosti za evropsko industrijo. Prav tako pa lahko pomenijo resna tveganja za družbo in industrijo, če se nanje ne bomo primerno in uspešno odzvali.

3. Splošne ugotovitve

3.1 **EESO odobrava** sporočilo Komisije in se večinoma strinja z njeno analizo razmer in izzivov, s katerimi se sooča evropska industrija. Sporočilo je predvsem posodobitev obstoječih predlogov, s številnimi novimi ukrepi, ki jih bo predložila sedanja Komisija. Vendar pa je treba zagotoviti dolgoročnost in predvidljivost politike, zato bi morala Komisija nujno razviti dolgoročno strategijo, ki bi ji morale biti v celoti predane tudi vse države članice.

3.2 **EESO z zadovoljstvom ugotavlja**, da je Komisija predstavila pristop k industrijski politiki, ki ga sam predlaga že vrsto let. Namesto oblikovanja zakonodaje na najrazličnejših področjih politike, ki vplivajo na industrijo, brez upoštevanja njihovega vpliva nanjo in pripomb industrije, so ta zdaj vključena, pri čemer se daje prednost industrijskemu razvoju.

3.3 EESO je v zadnjih nekaj letih **predstavil mnenja** o predlogih Komisije za različne industrijske sektorje in področja politik ⁽¹⁾, ki v veliki meri veljajo tudi za to poročilo. V tem mnenju želi opozoriti na nekatere danes pomembne vidike industrijske politike in dodati nekatere nove ugotovitve.

3.4 **Podjetja** se soočajo z doslej nepredstavljivo in pogosto korenito potrebo po prilagajanju. Hitro morajo prevzemati nove tehnologije za doseganje večje produktivnosti in inovacij ter uspeh na vse bolj konkurenčnih trgih. Za mnoga od njih je dober položaj na trgu, po možnosti v središču mednarodne vrednostne verige, postal nujen. Mala in srednja podjetja bi lahko v teh verigah, ki so večinoma zgrajene okrog velikih podjetij s potrebnimi viri in omrežji, imela pomembno vlogo inovatorjev, za kar bi si morala tudi prizadevati.

3.5 Pojavile se bodo nove **panoge**. Zaradi digitalizacije nastajajo številna nova omrežja in interakcije, ki spodbujajo nove palete proizvodov in storitev, ki so vse bolj prilagojene potrebam strank. Z ustreznimi politikami na ravni EU je treba omogočiti povečanje proizvodnje, proizvodov in storitev ter rast zagonskih podjetij, saj vrednostne verige niso omejene na posamezne države, po drugi strani pa razlike med državami članicami in regijami zahtevajo prilagojene ukrepe.

3.6 **Vsa podjetja** morajo nenehno nadgrajevati svoje dejavnosti, saj zastarelih in nedonosnih podjetij ni mogoče ohranjati s subvencijami. Vendar Evropa za izpolnjevanje družbenih potreb potrebuje širok spekter industrijskih panog, zato bi bilo treba razviti konkretne strategije za sektorje, ki se srečujejo z največjimi izzivi.

3.7 Glavni dejavnik sprememb so **ljudje**: brez usposobljenih in predanih delavcev namreč ni industrije. Priložnosti, ki jih ponujajo nove tehnologije in inovacije, je treba izkoristiti, hkrati pa se je treba zavedati, da bodo digitalizacija in druge revolucionarne tehnologije vplivale na strukturo trga dela, z manj delovnimi mesti v proizvodnji in več strokovnjaki za informacijsko tehnologijo. Spremenila se bosta tudi koncepta organizacije dela in upravljanja, kar bo vplivalo na kakovost delovnih mest, ki bodo postala manj nevarna, vendar hkrati bolj intenzivna in prilagodljiva.

3.8 Ustrezno je treba oceniti vpliv tehnoloških motenj na **zaposlovanje** in izboljšati instrumente za napovedovanje sprememb. Prilagoditev trga dela na strukturne spremembe bo velik zalogaj: v čim večji meri bo treba poskrbeti za varnost zaposlitve ali nove zaposlitvene možnosti, socialno zaščito za tiste, ki jo potrebujejo, in preprečiti nazadovanje regij. Evropskemu skladu za prilagoditev globalizaciji je treba nameniti več sredstev in razširiti njegovo področje uporabe, tako da se bo uporabljal tudi za posledice tehnoloških sprememb. Industrijski odnosi na vseh ravneh, zlasti pa socialni dialog na ravni podjetij, ki vključuje delavce, so gonilo sprememb v industriji, hkrati pa pomagajo pri njihovem sprejemanju in preprečevanju konfliktov.

3.9 **Izobraževanje in usposabljanje** sta nujna vzvoda in gibalni industrijske preobrazbe. Vsi delavci potrebujejo več znanja in spretnosti, zlasti digitalnih, in mnogi se bodo morali usposobiti za popolnoma nov poklic. Zaradi hitrega tehnološkega razvoja je velik izziv prilagajanje učnih načrtov in števila vpisanih spreminjajočim se potrebam industrije. Zelo bi bilo treba razširiti uporabo oblik učenja na delovnem mestu, kot je uspešni nemški dualni sistem, in vsaj v nekaterih državah članicah začeti znova bolj ceniti poklicno usposabljanje. Poleg tega bi bilo treba poskrbeti za večjo privlačnost predmetov s področja naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike.

3.10 **Makroekonomska** in industrijska politika se medsebojno krepita. Trenutni vzpon gospodarstva ponuja priložnost za posodobitev prometne, energetske in digitalne infrastrukture, nadgradnjo raziskav in razvoja ter njihovo preoblikovanje v uspešne inovacije ter uravnoteženje regionalnega razvoja. Prava kombinacija makroekonomske in industrijske politike bi morala podaljšati okrevanje gospodarstva ter gospodarstvo in industrijo zaščititi pred morebitnimi prihodnjimi krizami.

⁽¹⁾ Glej zlasti: UL C 327, 12.11.2013, str. 82, UL C 12, 15.1.2015, str. 23, UL C 389, 21.10.2016, str. 50, UL C 311, 12.9.2014, str. 47, UL C 383, 17.11.2015, str. 24.

3.11 **Naložbe** v evropsko industrijo so še vedno na zaskrbljujoče nizki ravni, čeprav obstaja velik presežek pri prihrankih v EU, ki ni bil vložen v produktivne naložbe. Razloge za to je treba temeljito preučiti, zlasti ker so za prestrukturiranje industrije potrebna ogromna vlaganja. Nekaj pa je povsem jasno: tako domače kot tuje vlagatelje privlači samo splošno okolje, ki omogoča zadostno konkurenčnost.

3.12 Kljub temu se kažejo nekateri znaki **obrata na bolje** na področju naložb. V svetu, ki se spopada z veliko politično nestabilnostjo, je EU varen in stabilen prostor za naložbe. Zaradi vse večjega povpraševanja so v nekaterih panogah izkoriščene že vse proizvodne zmogljivosti, kar bo izzvalo naložbe v nove zmogljivosti, po možnosti v Evropi.

3.13 **Okoljske** in podnebne omejitve, zlasti pariški podnebni sporazum, vplivajo na vsa podjetja. Številne nove poslovne priložnosti se pojavljajo v nizkoogljičnem in krožnem gospodarstvu. Evropskim industrijskim proizvajalcem so na svetovnih trgih lahko v pomoč prizadevanja EU, da prevzame vodilno mesto v svetu. Temeljita tehnološka preobrazba je nujna predvsem v energetske intenzivnih panogah in tistih z veliko porabo virov, zanj pa je potrebna izrazita podpora na področju politike, da se prepreči selitev naložb in virov ogljikovega dioksida. S prenehanjem uporabe fosilnih goriv v proizvodnji in prometu se bo močno povečalo povpraševanje po električni energiji po konkurenčnih cenah.

3.14 **Sodelovanje** med vsemi akterji – EU, vladami držav članic, organi, regijami, univerzami in šolami, zainteresiranimi stranmi in podjetji – bi bilo lahko in bi tudi moralo biti boljše. Tako je na primer treba izboljšati sodelovanje med podjetji in univerzami. Šole bi se morale po pomoč pri ustreznih učnih načrtih in vajeništvi obrniti na podjetja. Predvsem pa bi morale države članice sodelovati in hitro začeti izvajati in uveljavljati dogovorjene politike in zakonodajo.

3.15 Na podlagi današnjih statističnih metod ne dobimo posodobljene in koristne podobe industrijskih razmer v Evropi. Delitev gospodarskih sektorjev na primarno proizvodnjo, storitve in predelovalne dejavnosti je zastarela in precejšen del gospodarskih dejavnosti ni vključen v izračun bruto domačega proizvoda. Statistični podatki o uvozu in izvozu ne ponujajo natančnega opisa industrijske dejavnosti v obdobju, ko je približno polovica industrijske proizvodnje del svetovnih vrednostnih verig. Zato je nujno potrebna skupna metoda za izračun dodane vrednosti in povezav med industrijo in storitvami.

3.16 EESO meni, da je cilj 20 % BDP za industrijo treba dopolniti z bolj ustreznimi **cilji in kazalniki**, ki bolje zrcalijo vse vidike industrijskega razvoja.

3.17 Treba je okrepiti **upravljanje** vključevanja politik, ki vplivajo na industrijsko konkurenčnost in razvoj, ter tudi upravljanje med državami članicami. Pomembne so tudi boljše (tj. predvidljiva, stroškovno učinkovita in na dokazih utemeljena) pravna ureditev in pregledne predhodne presoje vpliva. Skladnost v celotnem postopku odločanja je treba zagotoviti s krepitvijo vloge Sveta za konkurenčnost ali drugimi institucionalnimi dogovori. V odziv na vse večjo dinamiko v svetovnem gospodarstvu je treba preseči ozkoglednost na ravni EU in nacionalni ravni.

4. Posebne ugotovitve

4.1 **Okrepitev evropske industrije:** EESO se strinja s potrebo po celotni in v prihodnost usmerjeni viziji za evropsko industrijo. Da bi ta postala močnejša, bi morali biti ukrepi EU na splošno usmerjeni v oblikovanje delujočega in predvidljivega pravnega okvira, ki bi spodbujal inovacije in industriji pomagal poiskati rešitve za družbene probleme. Prinesti bi moral merljive učinke na rast in zaposlovanje, čim manjše upravno breme in široke koristi za družbo kot celoto.

4.2 **Enotni trg:** EESO odobrava pristop, ki namenja večjo vlogo državljanom in podjetjem, in se strinja s predlaganimi ukrepi za okrepitev enotnega trga, s trgov kapitala vred. Pomembni področji ukrepanja sta večja standardizacija in samourejanje, predvsem pa morajo države članice izpolniti svoje obveznosti glede skladnosti in izvrševanja. Bistvenega pomena za inovacije in oblikovanje cen je skrbno spremljanje izvajanja politike konkurence. Pozornost, ki jo Komisija namenja velikim svetovnim akterjem, je zelo dobrodošla, vendar to hkrati ne bi smelo ovirati rasti evropskih podjetij – povprečno podjetje v EU (z izjemo Združenega kraljestva) je namreč za polovico manjše od povprečnega podjetja v ZDA. Pri tem gre za vprašanje razlage opredelitve upoštevnega trga pri izvrševanju konkurenčnega prava.

4.3 **Digitalna doba:** Digitalizacija prinaša resnično preobrazbo, ki vpliva na celotno družbo in ima tudi geopolitične posledice. EESO je podrobna stališča o digitalizaciji predstavil v drugih mnenjih, in sicer o velepodatkih, tehnologijah 5G, napredni proizvodnji, robotiki itd. Strategije EU za enotni digitalni trg, digitalizacijo evropske industrije, kibernetko varnost in umetno inteligenco so ključnega pomena, pomembno načelno vprašanje pa je, kako doseči ravnovesje med uporabo in koristmi novih revolucionarnih tehnologij na eni strani ter zagotavljanjem varnosti in poštenosti na drugi strani. Pomembno bi moralo biti predvsem to, da se družbi in podjetjem v njej z odprtim in realističnim pristopom omogoči, da izkoristijo nove možnosti.

4.4 **Nizkoogljično in krožno gospodarstvo:** Ohranjanje vodilne vloge na teh področjih je v čedalje bolj konkurenčnem okolju velik izziv, toda to samo po sebi ne bi smelo biti naš cilj; končni cilj bi morale biti koristi za gospodarstva in družbo. Res je treba podpreti energetski prehod, vendar morajo biti cene energije konkurenčne za industrijo.

4.5 **Naložbe:** Številni instrumenti EU za podporo naložb – tako realnih kot neoprijemljivih – bi morali biti usmerjeni predvsem v spodbujanje inovacij, rast malih in srednjih podjetij, podpiranje regij v težavah, nadgradnjo infrastrukture in krepitev vloge državljanov prek izobraževanja in usposabljanja. Mala in srednja podjetja še vedno potrebujejo dodatno pomoč pri dostopu do ustreznega vira med različnimi možnostmi ter tudi veliko preprostejše postopke za prijavo in poročanje. Pomembno merilo bi moral biti učinek finančnega vzvoda na zasebne naložbe. Dobrodošli so vsi predlogi, s katerimi se razporeditev kapitala preusmerja v dolgoročne naložbe in prispevek k trajnostni rasti, vključno s pričakovanimi predlogi skupine na visoki ravni za trajnostno financiranje ⁽²⁾.

4.6 **Inovacije:** EESO se strinja, da bi se politike morale bolj usmeriti v uvajanje novih tehnologij, širitev in uspeh na trgu pa tudi v sodelovanje znotraj regionalnih grozdov in med njimi in ne bi smele izključevati podjetij ne glede na njihovo velikost. Nasledniku programa Obzorje 2020 bi bilo treba v prihodnjem finančnem okviru dodeliti bistveno več sredstev. Kadar je to mogoče, bi morala prva industrijska uporaba javno financiranih raziskav in razvoja potekati znotraj EU. V celoti bi bilo treba izkoristiti možnosti, ki jih ponuja javno naročanje, in v javne razpise vključiti inovativna, okoljska in socialna merila, s sistematično uporabo načela ekonomsko najugodnejše ponudbe.

4.7 **Mednarodne razsežnosti:** Trgovina mora biti odprta in hkrati poštena in trajnostna. Dostop do svetovnih trgov in surovin je za industrijo ključnega pomena, zato je treba izpopolniti mrežo trgovinskih sporazumov. EESO poziva Komisijo, naj dejavno uporabi razpoložljive instrumente za boj proti nepoštenim trgovinskim praksam. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti novim oblikam protekcionizma v državah, ki niso članice EU. EU bi morala v okviru trgovinskih sporazumov promovirati svoje okoljske in socialne standarde. Pri preverjanju tujih neposrednih naložb je treba prepoznati tveganja za varnost ali javni red. Kadar so potrebne dodatne naložbe v podjetja v EU, pa bi morale biti neposredne tuje naložbe dobrodošle, saj so hkrati dokaz evropskega potenciala.

4.8 **Partnerstva:** EESO odobrava uvedbo letnega dneva industrije in industrijske okrogle mize na visoki ravni ter se zelo zanima za sodelovanje pri obeh. Ta pristop bi moral vključevati vsa področja industrijske politike, da bi se povečalo sprejemanje strategije med deležniki. Dialog z industrijo pa ne bi smel biti omejen zgolj na to. Potrebne je več preglednosti in sodelovanja, zlasti pri novih ocenah učinka.

V Bruslju, 15. februarja 2018

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Georges DASSIS

⁽²⁾ UL C 246, 28.7.2017, str. 8.